

Közel a naphoz

Szombat a Szeged Nagyrúháiban

Szeged Nagyrúháiban. Szombat déli 12 óra. Mintha a karácsony előtti ezüstvasárnap bevásárlási láza fogadna, tömött sorokban özönlik a nép az áruházba. Hétágra tűz a nap, én is közelebb kerülök hozzá húsz lépcsővel.

Belépve a lengőajtón, kellemes zene fogad. A bejáratnál szembem, mint mindig, most is valamilyen leárazott terméket kínálnak. Ezúttal tésztákat, konzervkészítményeket.

Keresett lemezek

A lemezosztályon nézelődöm. Két perc alatt legalább ötven, a tizenéves korosztályból, érdeklődnek: várják a Dolly Roll beígért, új nagylemezét. *Ujhelyi István* eladót kérdezem:

— Milyen lemezeknek volt sikerük a mai napon?

— Nagyon viszik az R-GÓ, a P-Box és a Surda nagylemezt. Nem győzőm blokkolni a Milliő, millió rózsaszálát. Újdonság a két humorista, Markos és Nádás Györgyök nagylemeze, és a Skorpió új LP-je. Varga Miklós Vén Európájából már csak egy album van. A külföldi lemezekből keveset adunk el. Drága a 250 forint. Pedig van Pink Floyd, Kraftwerk, Cyndi Lauper. Arban a Jesus Christ a „Superstar” 500-ért.

Mellettem fiatal srác lapozza a lemezborítót. Megakad a keze az Eddánál. — No ez az — mondja az édesanyjának —, ezt szeretném! — Jó, jó, csak ne nagyon csörömpöljenek benne! — válaszolja a mama. A sráccal összemolygunk. Tudjuk mindketten, hogy Eddának egy kicsit „csörömpölni” fognak...

A gyermekmegőrzőben egy kislány és egy kislány játszik önfelédten. Az elkerített minimezevilág bejáratánál kedves szemű hölgy, *Papp Györgyné* az ügyeletes „óvónéni”.

— Nagyon szeretem a gyerekeket, szívesen foglalkozom velük, amíg a szülők bevásárolnak.

Miközben a két kis lurkó mesevónaton repül az óriások birodalma felé, rájuk kérdezem:

— *Testvérek vagytok?*

— Igen — vágják rá egyszerre, aztán a bemutatkozásnál kiderül a turpisság, Marci és Vera „testvérbarátok”.

A háztartási-kultúreikkészletnél *Farkas András* osztályvezetővel találkozom. Egy noteszbe jegyzetel. Megvárom amíg pont kerül a mondat végére, aztán a szombati műszakról beszélgetünk:

— Szombatonként a félnapos nyitvatartással olyan forgalmat bonyolítottunk le, mint hétköznap 10 óra alatt. Azért jöttem be, hogy tájékozódjak, mit keresnek a vásárlók, milyen árukat kell beszerezniük. Ezen a napon nem csörög örökösén a telefonom, így sokkal többet tudok foglalkozni a vásárlókkal.

Az illatszert osztályon *Márton Sándorné* elmondja, hogy nagy sikere van a pénzteken leszállított, hazai készítésű FA-dezodoroknak, sokan keresik a Héliá krémeket, a MÉTA családhoz tartozó kozmetikumokat. Amikor arra kérem, hogy ajánljon női és férfi francia parfümöt, kapásból sorolja. Nőknek *Bambon*, *Bally*, *Antilope*, *Miss Dior*, *Diorrella*, *Nina Ricci*. Férfiaknak

Ronhill, Signorici, Balafre és Bally after shave. Egyébként tegnap kaptunk Schick pengéket is.

— Ön melyiket választaná?

— Magamnak a Nina Ricci, a férjemnek pedig Ballyt.

A lemezosztályról fogy a Milliő, millió rózsaszál, a virágospulton viszont csak gerbera és krizantém. Ráadásul *Kovács Istvánné* eladó kedvenc virága is a vörös és a sárga rózsá. Van viszont „pompázatos” Pampa fű. Két hölgy érkezik a pulthoz. Ötliteres hordós bort és egy nagy doboz Omnia kávé tesznek le. Az osztályon ugyanis csomagolják az ajándékokat, ráadásul ingyenesen.

Tíz óra mosoly

A játékosztályon tolongó tömeg sejteti a nagy választékot. A pulton (nem alatta) négy-öt fajta Legó építő. Elemes autók, Magellan játékok, 3-féle Rodolfo doboz, manéken babák, távirányítású autósodák.

Borka Sándorné osztályvezető-helyettes az újdonságokat sorolja:

— Kínai zenélőjáték, Flipper, összeszerelhető Kuckó ház érkezett és Rodolfo búvópalack.

A MÉTA-osztályon *Miksi Józsefné* eladó meséli:

— Ma nagyon sok MÉTA-pólót, köntösöt, pulóvert, zoknit, cicanadrágot, törülközőt és MÉTA illatszert adtunk el.

Az emeleten a Sláger butik, hasonló a Skála Metró „Benetton” butikjához. *Vighné Solya Mária* pénztárosától kérdeztem:

— A Sláger butikban mi volt ma a sláger?

— Börszoknyák, bőrnadrágok, a bakfis női szoknyák és a gyerekdzsekik.

— Mennyi volt eddig a bevételük?

— Eddig 60 ezer forintot árultunk. Körülbelül annyit, mint egy teljes keddi nap.

A cipőosztály 20 perccel a zárás előtt 340 ezer forintnál tart. *Orencsák Antalné* pénztáros elmondja, hogy a gyermekszimák, az edzőcipők és az 1470 forintos férficipők mentek a legjobban.

A lakástextil és méteráru osztályon fiatal házaspár választ szőnyeget. A 3x4 méteres szőnyeg betéríti a mozgólépcső előtti területet. A következő pillanatban *Nagy Ildikó* eladó, már blokkolja is.

— Szeretem a szombati műszakokat. Ilyenkor óriási a forgalom — mondja, ami-

kor *Bitó János* osztályvezető lép hozzánk.

— Szombatonként és hétfőnként fél műszakkal dolgozunk. Szombaton nincs gond, a hétfői egész napos munka viszont már nagyon nehéz. Ráadásul az eladónak 10 órán keresztül mosolyogni illene. A nagy megterhelés miatt, sajnos, ez nem mindig sikerül.

A háromszázadik

Ötpercenként kellemes női hang közli a pontos időt. 12 óra 55 perc. A presszónál *Hojszákne Alak Judit* lefőzi az utolsó kávé, mint mondja: — ez a háromszázadik!

Szeged Nagyrúháiban, 13 óra. A Ballag már a vén diák akkordjaira zárják a lengőajtót. Húsz lépcsővel tavolabb kerülök a naptól, mint *Dobó Mihályné*, a sorsjegyáros, aki a lépcsőfeljárók előtt kínálja az 5 forintos szerencsét.

— Ma a legnagyobb nyerevény három darab 100 forintos volt, 10—20 forintos viszont kismillió. Tavaly nálam nyerték az 50 ezer forintos főnyerevényt — mondja büszkén, majd amikor megkérdem, hogy a nyertestől kapott-e egy szál virágot, így válaszol:

— Amikor meglátta a nyerevényt, majdnem összeesett. A felesége támogatta. Soha nem láttam többé! Szombat volt a Szeged Nagyrúháiban...

Bagaméry László

Nyitott kapuk Mezőhegyesen

Szomszédolás a „fehér házban”

Az elmúlt héten az általános művelődési központok fejlesztésében, tervezésében, működtetésében érdekelt szakemberek részvételével országos konferenciát rendeztek Szegeden. A szakmai program része volt a mezőhegyesi József Attila művelődési központ meglátogatása is. De nem afféle „megtekintjük kívül-belül, aztán ezzel kész”-alapon. A konferencia

szervezői ugyanis érdemi ismerkedésre is hagytak időt. Munkatársunkat elsősorban az érdekelte, hogyan működik egy ilyen új típusú, az oktatásnak, nevelésnek, köznevelésnek, szabadidős és sporttevékenységnek egyaránt helyet adó intézmény. S persze az is, hogy jött létre a mezőhegyesiek — színe után fehér háznak nevezett — nyitott iskolája.

Megfogadva útitársaink — a Déltervnel dolgozó szegedi építészek — tanácsát, előbb gyalogosan körbejártuk a falu központját. Közben volt alkalmunk tapasztalni: a sokáig mostohagyerekként kezelt, fejlődésében megrekesztett község mára fölébredt. Középületei sorra megújulnak, újonnan épült családi háza a tervezői lelemény és az építetők igényesség párosulásának példái, műemlékei méltó építészeti foglalatot és funkciót kapnak. Az idén kétszáz éves mezőgazdasági telep falujában sikerült — az utolsó pillanatban — megmenteni az enyészettől a hangulatos sétányt. A legfrissebb példa: az 1790-ben kaszárnyának épült, aztán cselédek otthonául szolgáló, későbarokk épületre, a mai Hotel Noniusra a kombinát 35 millió forintot áldozott. (Ha arra járnak olvasóim, láthatják majd: megérté...)

A negyedik évében járó nevelési központ is annak köszönheti létezését, hogy évtizedeken át rákényszerítették Mezőhegyesre: ne akarjon gyarapodni! Pedig nagy szükség volt iskolára, könyvtárra, művelődési házra, a külterületi majorokban élő gyerekeknek diákothorra.

A hetvenes évek elején újszelek kezdtek fújdogni a hazai kulturális beruházások környékén is: néhány megszállott építész és népművelő telehintette az országot a több célra használható, nyitott iskolák eszméjével. Olyan intézményt álmodtak meg, amelyben a legkisebektől a legidősebbekig mindenki megtalálja a maga örömet, ahol az élet nem a becsengetéstől a kicsengetésig tart. E mozgalom hozta a megoldást Mezőhegyesnek: többszöri nekirugaszkodásra, viták és harcok árán sikerült elfogadtatni a kétkedőkkel, hogy egyetlen építmény több funkcióval is felruházható.

Igen ám, de csak 17 milliójuk volt. Mire a beruhá-

zási programterv elkészült, a szobájukba „hívhatják át” az „összesen” rovatban már 42 millió forint szerepelt. Ezt bizony össze kellett gyűjtögetni — az üzemek, a megyei tanács ígérvényeivel, a téglalajgyakcióval, a „dolgozz egy napot a nevelési központért” kampánnyal.

Az építkezés jócskán elhúzódtott: 1982-ben ugyan már tanítottak a termekben, de a házat csak a következő évben avatták föl. A 90 milliós végösszegbe nem csupán az időközbeni árváltozásokat, hanem a berendezést, az épület környékének rendezését is beleszámították. Csak a kerítést nem. Ugyanis nincs kerítés.

F. Vankó Ildikó, minden hazai nevelési központ, nyitott iskola „bábaasszonya” — egyébként az ELTE adjunktusa — azt mondja, hogy egy-egy komplex iskola, mely könyvtár, művelődési ház, sportlétesítmény, közösségi alkalmaknak is helyet adó helyiségegyüttes, sokkal olcsóbb, mintha a funkciókat külön házak töltenék be. Jeney Lajos Ybl-díjas építész — őt tekinthetjük a mozgalom atyjának — ki is számolta: építményenként minimum 160 négyzetméternyi terület spórolható meg. Tessék ezt 15 ezer forintjával beszorozni! Legálább ennyi a nyereség.

S amennyivel több! A mezőhegyesi fehér ház olyan fórum, összközönségi találkozóhely lett, ahol mindenki talál magának elfoglaltságot. Az iskolás gyerek elé menő szülő beülhet a büfébe vagy a folyóirat-olvasóba, a nagyapa jogi tanácsot kaphat, a kismama beszélgethet a gyerekorvossal, az óvónő a logopédussal, a férje addig biliárdozhat vagy megveheti a színházjegyet. Mert a nagyterem nem csupán ünnepek tartására, filmvetítésre, diszkózásra, hanem színházi előadásokra is alkalmas.

Mind ezt hatezer négyzetméteren. Harminccsatornás, zártláncú rendszerrel — a szomszédos diákothon lakói

a videoprogramokat. A nemzetközi szabványnak megfelelő kézilabdacsarnokkal, ahol persze másfajta sportágaknak is hódolhatnak, s ahol, ha úgy kívánják, lelátó is kialakítható.

Utópia volna mindez egy hét és fél ezer lelkes magyar faluban? Nem az, hiszen áldoztak érte, és hamar megtanultak élni a lehetőségekkel.

A vasárnap is (!) nyitott ház egyik igazgatóhelyettese, Hollós László, az üzemeltetés gazdasági hátterét is megmutatta. Tizenhétmillió költségvetésük felét mindjárt le is számította — a pedagógusok, népművelők, szakkörvezetők, könyvtárosok, a technikai személyzet béérére. A maradékból hárommilliót maga a ház keres meg a legkülönbözőbb bevételekkel. A fennmaradó öt és fél millió terhel a tanács, illetve a falu gazdálkodó szervezeteinek kasszáját. (A kombinát például évente 600 ezer forintot jut a nevelési központnak a szakmai programok támogatása címén.)

Sokba kerül-e hát egy ilyen nyitott iskola? Hollós László azt mondja: ha lenne külön iskola, könyvtár, mozi, színházterem és a többi, azok fenntartása lényegesen drágább lenne.

Estefelé néhány bicikliző-ácsorgó-cseverésző tizenévesre figyeltünk föl az iskola előtt.

— Nem megyünk be? — tanakodtak.

— Zártkörű rendezvény van, valamilyen konferencia — így egy jól értesült.

— Kár — s lötyögtek még egy ideig.

Mert nekik az a természetes, hogy a suliba estefelé is vissza lehet menni sakkozni, Kincskeresőt olvasni. Vagy egyszerűen csak melegedni, beszélgetni.

Kell-e megkérdőznem az olvasót, vajon eszébe jutnak-e a mi, csapatokba verődve utcán kóborló gyerekeink?

Pályfi Katalin

Péter meséli, hogy amikor nem tanít, pincérkedik. A felesége kozmetikus, de még kezdő a jól menő szakmában, s a vendég hölgyek nem igen mondhatni, hogy bőkezűek. Különben, szerintem, addig jó Péternek, míg a felesége nem kezd érezni és éreztetni a jövedelembeli különbségeket. Persze, lehet, nekik szerencsésük lesz, s az érzelmi köteleket nem szakítják el az anyagi javakért vívott csaták közbeni dühkitörések, a heves indulatok.

Erika mindig szorgalmas volt, már ötödik éve, hogy diplomájával lelkesen vonult a körösi tantestületbe. Erdemeit, képességeit gyorsan elismerték, most az igazgató helyettese. Már csak a férjének kéne helyben egy jogász állás, nem utazna naponta 90 kilométert, s nem költené benzint az igazgatóhelyettesnek járó fizetés felét. A másik Erikának még a csoport-

A Tanszék

társak építették a házat, amire azóta is minden fillér „elme”. Ami marad, azt meg a két gyerek ruházatára költik. Szerencsére Erika anyu fekete bőrkabátja, amit összegyűjtött ösztöndíjából vásárolt anno..., elnyúhetetlen, s a kopottságát elhallgatva még mindig jó darab, ruhahatárának nélkülözhetetlen kelleke ilyenkor.

Mind ezt persze nem panaszképp mesélték, csak úgy, mert volt aki hallgassa. Hisz mindannyian tudják — Nagykorörsön, Ercsi és Fülöpszálláson — négy olyan esztendőben volt részük Szegeden, amit pénzzel ugyan meg nem válthattak volna. Ahhoz a Tanszék kellett. Az, amelyik most a hét végén ünnepeket (Szerény külsőségekkel.)

Hazamentek a régi diákok a tanárképző főiskola történetudományi tanszékére. Oldalaztak a szűk folyosón, ahol, ki tudja, hány éve, ugyanott, ugyanazon a helyen függ a vitrines hirdető a kopott falon. Megszokott helyükön találtak a könyveszekrényeket is. Észrevették, a szeminárium teremből sikerült a nagy létrát valahova eldugni, s a régi padokon is most damaszt fehérlett. Az előadó ajtáján az órarend. Bent körben a szekrényekre kartontablókat rakosgattak a „mostaniak”. Rajtuk hiteles dokumentumok: fénymásolatok, fényképek. Az utóbbi néhány esztendőről már színesek.

Húsz esztendő története közhírt vissza a nézelődőre, aki révületen ácsorgott a krónika előtt. S eszébe

jutott Szent László ünnepe, Pusztaszer, meg a Jánoshalmi szőlős. A titkárságon kijárt az ingyen fekete, (ki tudja, miből telt rá) s a figyelem, az emberre. Mert úgy volt az mindig. Fogadóóra nélkül is a tanárok, hogy, hogy nem, a diákoknak mindig fogadókések voltak.

Olyan tradíciót, olyan szokásjogot hiába keres szegény tanárunk. Betartaná oly szívesen, ha megadatna neki tanszékvezető-jéhez mérhető, egykori tanáraihoz hasonlítható munkatárs. Nem, olyan nincs. De hihetik tanárurak, lesz, bizonyosan. Magasra tették ugyan a mércét, emberségből, tisztességéből, méltóságából, de elérhető magasságra. S most is azért járnak vissza, hogy tanulják, hogyan csinálják. 1985. október 25-én, 26-án még ott látták tanítómesztereiket régi helyükön, új diákok között.

M. E.